

ЗБРУЧ — річка на межі Хмельницької і Тернопільської областей, ліва притока **Дністра** (басейн *Чорного моря*, впадає у **Дністровський лиман**). Довжина 244 км, площа басейну 3395 км². Бере початок з джерел поблизу с. Щаснівка Підволочис. р-ну Терноп. обл., на Авратин. височині. Тече Поділ. височиною у пд. напрямку. У верх. течії річище слабоврізане, долина маловиразна, схили пологі, розорані. Від с. Вочківці (Волочис. р-ну Хмельн. обл.) до с. Фашівка (Підволочис. р-ну) долина набуває трапецієподіб. форми, її шир. становить 1,0–2,5 км; нижче долина V-подібна, завширшки 0,5–1,6 км. Схили круті, розчленов. балками, подекуди ярами. Глиб. врізу долини у поверхню плато від 35 м у верх. течії до 155 м — у нижній. Заплава у верх. течії широка (0,7–1,2 км), у минулому заболочена, нині меліорована. Є значні запаси торфу. Нижче заплава звужується до 80–120 м, у каньйоноподіб. частині долини іноді відсутня. Річище до смт **Гусятин** Терноп. обл. слабозвивисте, нерозгалужене, заросле водноболот. рослинністю; шир. річки 3–8 м, глиб. 0,3–1,5 м. Нижче річище стає звивистим, трапляються пороги, ови. Шир. річища 12–25 м, макс. — 50 м (с. Вітківці Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.), глиб. 0,8–2,3 м. Похил річки 0,8 м/км. Гол. притоки: **Гнила** (права),

Бовванець, **Кізя** (ліві). Живлення мішане. Характерні літні паводки. Пересічна витрата води 7,9 м³/с. Льодостав триває від поч. січня до серед. березня, на порожистих ділянках іноді відсутній. Гідрол. пости поблизу м. **Волочиськ** (від 1944). На З. — невеликі ГЕС (Боднарів., Мартинків.) і водосховища. У бас. річки понад 140 ставків, воду яких використовують для потреб рибництва, водопостачання, зрошування, рекреації. Річище З. відрегульов. на відтинку бл. 35 км. На берегах річки та в заплаві розташ. природ. заповідник «Медобори». На З. — смт **Підволочиськ**, Гусятин і **Скала-Подільська** (Борщів. р-ну Терноп. обл.). 1772–93 по річці проходив держ. кордон між Річчю Посполитою та Австрією, 1793–1809 та 1815–1917 — між Рос. імперією та Австрією (від 1867 — Австро-Угорщина), 1921–39 — між УСРР (від 1936 — УРСР) і Польщею. Нині по З. проходить межа Терноп. та Хмельн. обл.

Рекомендована література

1. Радзівський В. Збруч – ріка єднання: Путівник. Л., 1969.

І. П. Ковальчук

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Збруч / І. П. Ковальчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16567>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).